

Ελληνική Δημοκρατία
Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό
Ίδρυμα Ηπείρου

Κοινωνιολογία της Υγείας

Ενότητα 4 : Θεωρητικές προσεγγίσεις στην Κοινωνιολογία

Μαίρη Γκούβα

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ανοιχτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο ΤΕΙ Ηπείρου

ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ

ανοικτά μαθήματα
open courses

Τμήμα Νοσηλευτικής

Κοινωνιολογία της Υγείας

Ενότητα 4: Θεωρητικές προσεγγίσεις στην Κοινωνιολογία

Μαίρη Γκούβα

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια

Ιωάννινα, 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «**Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση**» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.
- Το έργο «**Ανοιχτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο ΤΕΙ Ηπείρου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σκοποί ενότητας

- Αναφορά στις κυριότερες θεωρητικές προσεγγίσεις στην Κοινωνιολογία.
- Εξοικείωση με τα βασικά χαρακτηριστικά τους.

Περιεχόμενα ενότητας 1/3

- Εισαγωγή.
- Η προσέγγιση του λειτουργισμού.
  - Εισαγωγή.
  - Η κοινωνία ως κοινωνικό σύστημα.
  - Λειτουργίες και δυσλειτουργίες.
  - Έκδηλες και λανθάνουσες λειτουργίες.
  - Κοινωνική συναίνεση.
  - Αξιολόγηση της προσέγγισης του λειτουργισμού.

Περιεχόμενα ενότητας 2/3

- Η προσέγγιση της κοινωνικής σύγκρουσης.
  - Ομοιότητες λειτουργισμού και κοινωνικής σύγκρουσης.
  - Διαφορές λειτουργισμού και κοινωνικής σύγκρουσης.
  - Ποικιλία προσεγγίσεων.
  - Πηγές συγκρούσεων.
  - Πώς είναι δυνατή η ύπαρξη της κοινωνίας;
  - Αξιολόγηση της προσέγγισης της κοινωνικής σύγκρουσης.

Περιεχόμενα ενότητας 3/3

- Η προσέγγιση της κοινωνικής διαντίδρασης.
  - Εισαγωγή.
  - Σύμβολα.
  - Νόημα.
  - Διαμόρφωση της συμπεριφοράς.
  - Αξιολόγηση της προσέγγισης της διαντίδρασης.

Θεωρητικές προσεγγίσεις στην Κοινωνιολογία

Εισαγωγή 1/6

- Οι κοινωνιολόγοι έδωσαν απαντήσεις σε πολλά ερωτήματα μέσα από την ανάπτυξη κοινωνικών θεωριών.
- Καμία κοινωνική θεωρία δεν γνώρισε, όμως, τέτοια καθολική επιτυχία, ώστε να κυριαρχήσει στον κλάδο.

Εισαγωγή 2/6

- Ο συνδυασμός των συγγενών θεωριών και η ένταξή τους σε ενιαίες θεωρητικές προσεγγίσεις διευκολύνουν τη μελέτη.
  - Θεωρητική προσέγγιση:
    - Σύνολο υποθέσεων, αλληλοσυνδεόμενων εννοιών και θέσεων για το πώς σχετίζονται μεταξύ τους τα διάφορα κοινωνικά φαινόμενα.

Εισαγωγή 3/6

- Η κοινωνιολογία του 20ού αιώνα επηρεάστηκε έντονα από τρεις γενικές θεωρητικές προσεγγίσεις.
  - Θέτουν διαφορετικά ερωτήματα για την κοινωνία.
  - Υιοθετούν διαφορετικές αντιλήψεις για την κοινωνική ζωή.
  - Παρέχουν κανόνες ώστε να ανακαλύψουμε νέες προτάσεις για το πώς θα διευρυνθεί το πεδίο μιας θεωρίας.

Εισαγωγή 4/6

- Οι κοινωνιολόγοι συστηματοποίησαν τη σκέψη τους ταξινομώντας τις θεωρίες των θεμελιωτών και των σύγχρονων κοινωνιολόγων σε τρεις μεγάλες κατηγορίες.

Εισαγωγή 5/6

- Οι τρεις σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις της κοινωνιολογίας είναι:
  - Ο λειτουργισμός:
    - Δίνει έμφαση στην τάξη και τη σταθερότητα.
  - Η θεωρία της σύγκρουσης.
    - Εστιάζει στην ανισότητα, την εκμετάλλευση, την καταπίεση, την κοινωνική ένταση και την κοινωνική αλλαγή.

Εισαγωγή 6/6

- Η συμβολική διαντίδραση:
  - Υποστηρίζει ότι η κοινωνία αναδεικνύεται από τη διαδικασία διαντίδρασης των ανθρώπων με τη χρήση συμβόλων που βασίζονται σε κοινά νοήματα και αλλάζει μέσω αυτής.
- Οι τρεις προσεγγίσεις σχηματίζουν το θεωρητικό υπόβαθρο του μεγαλύτερου μέρους του σημερινού κοινωνιολογικού έργου.

Η προσέγγιση του λειτουργισμού

Εισαγωγή 1/1

- Λειτουργική ή δομολειτουργική ή φονξιοναλιστική προσέγγιση.
- Αντλεί στοιχεία από τις ιδέες των Comte, Spencer και Durkheim.
- Προσεγγίζει την κοινωνιολογία μακροσκοπικά εστιάζοντας στις μακροπτυχές της κοινωνικής ζωής.
- Χαρακτηριστικοί εκπρόσωποι: Parsons, Davis, Merton (τις δεκαετίες του 1950 και του 1960).

Η κοινωνία ως κοινωνικό σύστημα 1/3

- Η κοινωνία είναι ένα **σύστημα**:
  - Σύνολο στοιχείων ή μερών που αλληλεπιδρούν με λίγο ως πολύ σταθερό τρόπο σε κάθε δεδομένη χρονική περίοδο.
- Οι φονξιοναλιστές δίνουν έμφαση στα μέρη της κοινωνίας και κυρίως στους βασικούς θεσμούς της.
(Οικογένεια, θρησκεία, οικονομία, κράτος, εκπαίδευση).
- Προσδιορίζουν τα δομικά χαρακτηριστικά κάθε μέρους όπως ακριβώς και οι βιολόγοι τα κύρια γνωρίσματα των σωματικών οργάνων.
  - Στη συνέχεια καθορίζουν ποιες είναι οι λειτουργίες που επιτελεί το κάθε μέρος.

Η κοινωνία ως κοινωνικό σύστημα 2/3

- Χαρακτηριστικά του συστήματος:
  - Η τάση να επιτυγχάνει την ισορροπία μεταξύ των μερών του και των εσωτερικών του δυνάμεων.
  - Οι αλλαγές στο ένα μέρος έχουν συνέπειες στα υπόλοιπα αλλά και στο σύνολο της κοινότητας ή της κοινωνίας.
  - Η αλλαγή και η προσαρμογή αποτελούν συνεχή διαδικασία.
  - Ορισμένα μέρη μπορεί να αλλάζουν ταχύτερα από κάποια άλλα, με αποτέλεσμα να προκαλούνται κοινωνικές εξαρθώσεις.

Η κοινωνία ως κοινωνικό σύστημα 3/3

- Π.χ. Με την αύξηση του προσδόκιμου ζωής στις ΗΠΑ:
  - Οι Αμερικανοί της μεταπολεμικής γενιάς συγκροτούν μια ταχύτατα διευρυνόμενη ομάδα εργαζομένων άνω των 55 ετών.
  - Αυξάνεται ο πληθυσμός των αδύναμων και σωματικά ευάλωτων ηλικιωμένων ατόμων.
  - Μειώνεται ο πληθυσμός των ατόμων που θα μπορούσαν να φροντίσουν τους ηλικιωμένους.

Λειτουργίες και δυσλειτουργίες 1/4

- Οι φονξιοναλιστές δίνουν σημασία στις λειτουργίες των μερών του συστήματος (οργανισμοί, ομάδες, πολιτιστικά πρότυπα).
- Για να επιβιώσει ένα σύστημα, πρέπει να επιτελούνται ορισμένες λειτουργίες.
- Διαφορετικά το σύστημα δεν καταφέρνει να αυτοσυντηρηθεί και καταστρέφεται.
- Για να υπάρξει κοινωνία, τα μέλη της πρέπει να φροντίσουν για την κάλυψη ορισμένων λειτουργικών προϋποθέσεων.

Λειτουργίες και δυσλειτουργίες 2/4

- Αυτές οι λειτουργίες οργανώνονται, διευθύνονται και εκτελούνται μέσα από τους θεσμούς (εκπαίδευση, οικονομία, οικογένεια).
- Κάθε θεσμός οικοδομείται στη βάση μιας τυποποιημένης απάντησης σε ένα σύνολο προβλημάτων.
- Οι λειτουργίες αποτελούν τις συνέπειες της ύπαρξης των θεσμών, που επιτρέπουν την προσαρμογή ή τη ρύθμιση του συστήματος.

Λειτουργίες και δυσλειτουργίες 3/4

- Σύμφωνα με τον Merton (1968), οι θεσμοί μπορεί να έχουν θετικές αλλά και αρνητικές συνέπειες στο σύστημα.
  - **Δυσλειτουργίες** είναι οι παρατηρημένες συνέπειες που εξασθενίζουν την προσαρμογή ή τη ρύθμιση ενός συστήματος.

Λειτουργίες και δυσλειτουργίες 4/4

Π.χ. Η φτώχεια:

- Α) Είναι λειτουργική:
  - Εξασφαλίζει στο έθνος το εργατικό δυναμικό που θα αναλάβει τις βρώμικες, επικίνδυνες, προσωρινές, αδιέξοδες, κακοπληρωμένες εργασίες ή όσες απευθύνονται σε ανειδίκευτους εργάτες.
- Β) Είναι δυσλειτουργική:
  - Εντείνει κοινωνικά προβλήματα, που σχετίζονται με την υγεία, την εκπαίδευση, την εγκληματικότητα και τη χρήση ναρκωτικών.

Έκδηλες και λανθάνουσες λειτουργίες 1/2

- Ο Merton (1968) εισήγαγε επίσης τη διάκριση ανάμεσα στις έκδηλες και τις λανθάνουσες λειτουργίες.
  - Έκδηλες είναι επιδιωκόμενες και γίνονται αντιληπτές από τα μέλη ενός κοινωνικού συστήματος.
  - Οι λανθάνουσες δεν είναι επιδιωκόμενες ούτε γίνονται αντιληπτές.

Έκδηλες και λανθάνουσες λειτουργίες 2/2

- Π.χ. Η ινδιάνικη φυλή των Χόπι νότια των Η.Π.Α. κάνει τελετουργίες για να προκαλέσει βροχή.
  - Οι τελετουργίες δεν πετυχαίνουν το σκοπό τους, ωστόσο, έχουν και μια λανθάνουσα λειτουργία.
    - Μέσο συλλογικής έκφρασης, με σκοπό την αίσθηση της κοινωνικής αλληλεγγύης.
    - Παράλογο για τους ξένους, με τη δική του λειτουργία για την ομάδα.

Κοινωνική συναίνεση 1/2

- Μέσα από τη διαδικασία της κοινωνικής μάθησης τα μέλη της κοινωνίας συναινοούν σε βασικές αξίες και πεποιθήσεις:
  - Ως προς το τι είναι επιθυμητό, αξιόλογο και ηθικό.
  - Ως προς το τι είναι ανεπιθύμητο, μη αξιόλογο και ανήθικο.

Κοινωνική συναίνεση 2/2

- Στην περίπτωση της αμερικανικής κοινωνίας, είναι εμφανής αυτή η βαθιά συναίνεση πάνω στις κεντρικές αξίες.
  - Π.χ. Οι περισσότεροι αμερικανοί αποδέχονται:
    - Τις δημοκρατικές αξίες και πεποιθήσεις,
    - Το δόγμα των ίσων ευκαιριών και
    - Την έννοια της προσωπικής καταξίωσης και επιτυχίας.

Αξιολόγηση της προσέγγισης του λειτουργισμού 1/4

- Αποτελεί εργαλείο για:
  - Την περιγραφή της κοινωνίας.
  - Τον προσδιορισμό των δομικών της στοιχείων.
  - Τον προσδιορισμό των λειτουργιών των στοιχείων αυτών σε μια δεδομένη χρονική στιγμή.

Αξιολόγηση της προσέγγισης του λειτουργισμού 2/4

- Μας δίνει τη «γενική εικόνα» του κοινωνικού βίου.
  - Το πώς αυτή αποτυπώνεται σε τυποποιημένες και επαναλαμβανόμενες συμπεριφορές και θεσμούς.
- Περιγράφει τα μέρη που συνθέτουν την κοινωνία και τον τρόπο αλληλεπίδρασής της.

Αξιολόγηση της προσέγγισης του λειτουργισμού 3/4

- Δεν καλύπτει τη δυναμική του κοινωνικού βίου.
  - Δυσκολεύεται να εξηγήσει την ιστορική εξέλιξη και τις διαδικασίες της κοινωνικής αλλαγής.
- Δεν εξηγεί επαρκώς την αδιάκοπη ροή των σχέσεων και αλληλεπιδράσεων μεταξύ των ανθρώπων.

Αξιολόγηση της προσέγγισης του λειτουργισμού 4/4

- Υπερτιμά τους παράγοντες της συναίνεσης, της ολοκλήρωσης και της σταθερότητας.
- Αγνοεί τα στοιχεία της σύγκρουσης, της διαφωνίας και της αστάθειας.
- Δυσκολεύεται στην ερμηνεία της αλλαγής, της ιστορικής εξέλιξης και των συγκρούσεων.
- Ρέπει προς το συντηρητισμό.
- Υποστηρίζει τις υφιστάμενες κοινωνικές διευθετήσεις.

Η προσέγγιση της κοινωνικής σύγκρουσης

Ομοιότητες λειτουργισμού και κοινωνικής σύγκρουσης 1/1

- Και οι δύο προσεγγίσεις:
  - Εστιάζουν την προσοχή τους στην κοινωνία ως σύνολο.
  - Μελετούν τους θεσμούς της κοινωνίας.
  - Μελετούν της δομικές διευθετήσεις της κοινωνίας.

Διαφορές λειτουργισμού και κοινωνικής σύγκρουσης 1/3

- Οι οπαδοί του λειτουργισμού περιέγραφαν την κοινωνία με σχετικά στατικούς όρους.
  - Οι οπαδοί της κοινωνικής σύγκρουσης έδιναν έμφαση στις διαδικασίες της αλλαγής, που μεταμορφώνουν διαρκώς την κοινωνική ζωή.
- Οι οπαδοί του λειτουργισμού υπογράμμιζαν την τάξη και τη σταθερότητα που χαρακτηρίζουν την κοινωνία.
  - Οι οπαδοί της κοινωνικής σύγκρουσης αναδείκνυαν την αταξία και την αστάθεια.

Διαφορές λειτουργισμού και κοινωνικής σύγκρουσης 2/3

- Οι οπαδοί του λειτουργισμού έβλεπαν τα κοινά συμφέροντα που ενώνουν τα μέλη της κοινωνίας.
  - Οι οπαδοί της κοινωνικής σύγκρουσης εστίαζαν στα αντικρουόμενα συμφέροντα που τα χωρίζουν.
- Οι οπαδοί του λειτουργισμού θεωρούσαν τη συναίνεση ως βάση της κοινωνικής ενότητας.
  - Οι οπαδοί της κοινωνικής σύγκρουσης επέμεναν ότι η κοινωνική ενότητα είναι μια ψευδαίσθηση που εδράζεται στον εξαναγκασμό.

Διαφορές λειτουργισμού και κοινωνικής σύγκρουσης 3/3

- Οι οπαδοί του λειτουργισμού συχνά εκλάμβαναν τις υφιστάμενες κοινωνικές διευθετήσεις ως αναγκαίες και δικαιολογημένες από τις ανάγκες του συλλογικού βίου.
  - Οι οπαδοί της κοινωνικής σύγκρουσης θεωρούσαν ότι πολλές από τις διευθετήσεις αυτές δεν είναι ούτε αναγκαίες ούτε δικαιολογημένες.

Ποικιλία προσεγγίσεων 1/2

- Η θεωρία της κοινωνικής σύγκρουσης εμπνέεται σε μεγάλο βαθμό από το έργο του Μαρξ.
- Άλλες πηγές αποτελούν τα έργα των κοινωνιολόγων Simmel, Coser, Collins και Wright.

Ποικιλία προσεγγίσεων 2/2

- Η θεωρία του Μαρξ επικεντρώνεται στην πάλη των τάξεων.
- Πολλοί σύγχρονοι κοινωνιολόγοι θεωρούν ότι οι συγκρούσεις δεν περιορίζονται στις κοινωνικές τάξεις.
  - Υπάρχουν ανάμεσα σε πλήθος ομάδων και συμφερόντων.
    - Θρησκείες, φυλές, καταναλωτές-παραγωγοί, φορολογούμενοι-δικαιούχοι επιδομάτων, νότιες-βόρειες πολιτείες των ΗΠΑ, κάτοικοι των κεντρικών περιοχών των πόλεων-κάτοικοι των προαστίων, νέοι-ηλικιωμένοι κτλ.

Πηγές συγκρούσεων 1/2

- Βασική πηγή σύγκρουσης στις ανθρώπινες κοινωνίες είναι η ανεπάρκεια των κοινωνικών και υλικών πόρων.
  - Ο πλούτος, το κύρος και η ισχύς είναι μονίμως αγαθά σε ανεπάρκεια.
  - Το κέρδος του ενός ατόμου ή της μιας ομάδας συνεπάγεται συχνά ζημία για τους άλλους.

Πηγές συγκρούσεων 2/2

- Οι υποστηρικτές της θεωρίας ενδιαφέρονται για το πώς κατορθώνουν ορισμένες ομάδες να αποκτούν δύναμη:
  - Είναι η δυνατότητα της άσκησης ελέγχου στη συμπεριφορά των άλλων, ακόμα και ενάντια στη θέλησή τους.
  - Αναδεικνύει τους κερδισμένους και τους χαμένους.
  - Καθορίζει ποια ομάδα θα κατορθώσει να επιβάλει τα δικά της πρότυπα συμπεριφοράς (τις αξίες της).

Πώς είναι δυνατή η ύπαρξη της κοινωνίας; 1/5

- Εάν η κοινωνική ζωή είναι κατακερματισμένη εξαιτίας των συγκρούσεων ανάμεσα στα άτομα και τις ομάδες, πώς είναι δυνατή η ύπαρξη της κοινωνίας;

Πώς είναι δυνατή η ύπαρξη της κοινωνίας; 2/5

- Οι θεωρητικοί του λειτουργισμού υποστήριξαν ότι η ύπαρξη της κοινωνίας οφείλεται στη συναίνεση των μελών της πάνω στις βασικές νόρμες και αξίες.
- Αντίθετα οι θεωρητικοί της κοινωνικής σύγκρουσης υποστήριξαν ότι πολλές φορές η κοινωνία διατηρείται σε πείσμα των συγκρουόμενων συμφερόντων.

Πώς είναι δυνατή η ύπαρξη της κοινωνίας; 3/5

- Η ομάδα που έχει τη δύναμη:
  - Ορίζει και επιβάλλει τους κανόνες.
  - Διαμορφώνει τη θεσμική ζωή με τέτοιο τρόπο ώστε να εξυπηρετεί τα συμφέροντά της.

Πώς είναι δυνατή η ύπαρξη της κοινωνίας; 4/5

- Το κράτος είναι όργανο στην υπηρεσία του κοινωνικού συνόλου (φονξιοναλιστές).
  - Αποστολή του η εξασφάλιση του κοινωνικού ελέγχου και της κοινωνικής σταθερότητας.
- Το κράτος είναι ένα όργανο καταπίεσης, που χρησιμοποιούν προς ίδιον όφελος οι άρχουσες ελίτ (κοινωνική σύγκρουση).

Πώς είναι δυνατή η ύπαρξη της κοινωνίας; 5/5

- Διασταυρούμενες συγκρούσεις δημιουργούνται λόγω της ύπαρξης ομάδων με τα ίδια συμφέροντα.
  - Οι αντίπαλοι σε μια διαμάχη μετατρέπονται σε συμμάχους σε κάποια άλλη.
  - Η κοινωνία διατηρείται διότι καμία από τις συγκρούσεις δεν προσλαμβάνει τόσο μεγάλες διαστάσεις, ώστε να επιφέρει την κατάλυσή της.

Αξιολόγηση της προσέγγισης της κοινωνικής σύγκρουσης 1/4

- Η θεωρία των συγκρούσεων συμπληρώνει τη θεωρία του λειτουργισμού.
- Η λειτουργική προσέγγιση δυσκολεύεται να εξηγήσει την ιστορία και την κοινωνική αλλαγή.
  - Αντίθετα αυτά αποτελούν τα δύο ισχυρά στοιχεία της συγκρουσιακής προσέγγισης.
- Η προσέγγιση των συγκρούσεων δυσκολεύεται να ερμηνεύσει ορισμένες πτυχές της συναίνεσης, της ενσωμάτωσης και της σταθερότητας.
  - Αντίθετα, η λειτουργική προσέγγιση διαθέτει διορατικές θέσεις αναφορικά με αυτά τα ζητήματα.

Αξιολόγηση της προσέγγισης της κοινωνικής σύγκρουσης 2/4

- Ορισμένοι κοινωνιολόγοι υποστηρίζουν ότι:
  - Οι φονξιοναλιστές και οι οπαδοί της θεωρίας των συγκρούσεων μελετούν απλώς δύο πτυχές της ίδιας πραγματικότητας.
  - Η συναίνεση και η σύγκρουση αποτελούν θεμελιώδη γνωρίσματα της κοινωνικής ζωής.
  - Υιοθετούν παραδοσιακά μια ολιστική προσέγγιση της κοινωνικής ζωής.
    - Περιγράφουν τις κοινωνίες ως συστήματα αλληλοσυνδεόμενων μερών.

Αξιολόγηση της προσέγγισης της κοινωνικής σύγκρουσης 3/4

- Άλλοι κοινωνιολόγοι, υποστήριξαν ότι, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, η σύγκρουση παίζει λειτουργικό ρόλο στην κοινωνία.
  - Αποτρέπει τον κίνδυνο της στασιμότητας και της ακαμψίας των κοινωνικών συστημάτων.
  - Ασκεί πίεση προς την κατεύθυνση της αλλαγής και της καινοτομίας.

Αξιολόγηση της προσέγγισης της κοινωνικής σύγκρουσης 4/4

- Η σύγκρουση μπορεί να έχει και δυσλειτουργικές συνέπειες για ένα υφιστάμενο σύστημα.
  - Π.χ. Το πλήθος των καταστροφικών συγκρούσεων σε ολόκληρο τον κόσμο, δεν επιτρέπουν στις κοινωνίες και τα έθνη να αναπτυχθούν πλήρως κοινωνικά και οικονομικά.
    - Οι συγκρούσεις ανάμεσα στους Ισραηλινούς και τους Παλαιστινίους στη Μέση Ανατολή.

Η προσέγγιση της κοινωνικής διαντίδρασης

Εισαγωγή 1/1

- Κοινωνική διαντίδραση ή συμβολική αλληλεπίδραση.
- Ενδιαφέρεται περισσότερο για τις μικρο- ή μικρής κλίμακας πτυχές του κοινωνικού βίου.
  - Οι άλλες δύο θεωρίες υιοθέτησαν μια συνολική, ευρεία προσέγγιση της κοινωνιολογίας, εστιάζοντας σε μακρο- ή μεγάλης κλίμακας δομές της κοινωνίας.
- Ο Cooley, ο Mead, ο Kuhn και ο Blumer έστρεψαν την προσοχή τους στα άτομα που συγκροτούν την κοινωνία και στο πώς επιτυγχάνεται η κοινωνική διαντίδραση.

Σύμβολα 1/4

- Η συγκεκριμένη προσέγγιση εστιάζει στις υποκειμενικές εμπειρίες και αντιλήψεις των ατόμων.
  - Οι κοινές αντιλήψεις για τον κόσμο προκύπτουν μέσα από την κοινωνική διαντίδραση, αποτελώντας τη βάση της κοινωνικής ζωής.

Σύμβολα 2/4

- Οι θεωρητικοί της διαντίδρασης τονίζουν ότι είμαστε κοινωνικά όντα, που ζουν ομαδικά.
  - Όμως οι εγγενείς ικανότητες που μας επιτρέπουν να συμβιώνουμε είναι ελάχιστες έως ανύπαρκτες.
  - Όποιες κι αν είναι οι φυσικές μας ικανότητες, για να αναπτυχθούμε πλήρως, χρειάζεται να έρθουμε σε επαφή με άλλους ανθρώπους.

Σύμβολα 3/4

- Εφόσον δεν έχουμε κανέναν τέτοιο εγγενή μηχανισμό, πώς είναι δυνατή η ύπαρξη των Κοινωνιών;
  - Η απάντηση βρίσκεται στην ικανότητα των ανθρώπων να επικοινωνούν χρησιμοποιώντας σύμβολα.

Σύμβολα 4/4

- Σύμβολο είναι κάτι που αντιπροσωπεύει κάτι άλλο.
  - Αυτό το «κάτι άλλο» είναι το νόημα.
  - Η κοινωνική διαντίδραση –και κατά συνέπεια η ίδια η κοινωνία– είναι εφικτή διότι οι άνθρωποι μοιράζονται κοινά νοήματα.
- Η προσέγγιση της συμβολικής διαντίδρασης πήρε λοιπόν το όνομά της από την έμφαση που δίνει στα δύο αυτά στοιχεία, στα σύμβολα και στη διαντίδραση.

Νόημα 1/6

- Η συγκεκριμένη προσέγγιση βασίζεται σε τρεις θέσεις:
  - Α) Ανταποκρινόμαστε στα πράγματα του περιβάλλοντός μας ανάλογα με το νόημα που έχει το καθένα.
    - Ανάλογα με την αντίληψή μας γι' αυτά.
  - Π.χ. Αλλιώς θα αντιδράσουμε όταν κάποιος κραδαίνει ένα μπαστούνι του μπέιζμπολ για να παίξει κι αλλιώς αν ετοιμάζεται να μας χτυπήσει.

Νόημα 2/6

- Β) Τα νοήματα δεν είναι εγγενή στα πράγματα, αλλά προκύπτουν από την κοινωνική διαντίδραση.
- Π.χ. Το να γίνει κανείς 16 χρόνων δεν έχει μεγαλύτερο νόημα από τα προηγούμενα γενέθλιά του.
- Όμως ορισμένες κοινωνικές συμβάσεις (π.χ. ότι τα 16 χρόνια είναι η ηλικία έκδοσης διπλώματος οδήγησης στην Αμερική) δίνουν ιδιαίτερο νόημα σε αυτά τα συγκεκριμένα γενέθλια.

Νόημα 3/6

- Γ) Καθώς διαντιδρούμε διαρκώς με τους άλλους, τα κοινά νοήματα του πολιτισμού μας αλλάζουν συνεχώς.
  - Ο κόσμος μας είναι μια κοινωνική πραγματικότητα που κατασκεύασαν οι άνθρωποι μέσα από την επέμβασή τους σε αυτόν.
  - Οι άνθρωποι ερμηνεύουμε τα γεγονότα χρησιμοποιώντας τα σύμβολα και τα νοήματα που διαθέτουμε.
  - Βιώνουμε τον κόσμο ως μια κατασκευασμένη πραγματικότητα.

Νόημα 4/6

- Π.χ. Η μόδα στην ένδυση.
- Όταν συναντάμε κάποιον ντυμένο με έναν συγκεκριμένο τρόπο, η αντίδρασή μας δεν είναι απέναντι στα ρούχα του καθαυτά, αλλά στα νοήματα που αυτά συμβολίζουν.

Νόημα 5/6

- Τα σύμβολα και τα νοήματα χρησιμεύουν στο να δίνουν απτή υπόσταση σε πράγματα αφηρημένα και ασύλληπτα, όπως οι κοινωνίες και τα έθνη.
  - Π.χ. Δίνουμε στις κοινωνίες μας ονόματα: «Καναδάς».
  - Χαράσσουμε σύνορα ανάμεσα στη δική μας κοινωνία και τις άλλες.
  - Καταλήγουμε να θεωρούμε τον Καναδά ως κάτι υπαρκτό.
  - Ενεργώντας και αλληλεπιδρώντας με τους άλλους σαν να ήταν ο Καναδάς πραγματικός, κάνουμε τον Καναδά να υπάρχει στην πραγματικότητα.
- Αντιμετωπίζοντας την κοινωνία και τα μέρη της ως «πράγματα», τους χαρίζουμε ύπαρξη και συνέχεια.

Νόημα 6/6

- Επομένως, οι κοινωνιολόγοι, αν θέλουν να κατανοήσουν την κοινωνική ζωή, θα πρέπει να καταλάβουν όσα λένε και κάνουν οι άνθρωποι.
  - Να «μπουν στο μυαλό των ανθρώπων» και να δουν τον «κόσμο» όπως τον βλέπουν, τον ερμηνεύουν, τον διαμορφώνουν και ενεργούν σε αυτόν οι ίδιοι οι άνθρωποι.

Διαμόρφωση της συμπεριφοράς 1/4

- Ενεργούμε ανάλογα με τα νοήματα που αποδίδουμε στην εκάστοτε κατάσταση.
- Δηλαδή χρησιμοποιούμε σύμβολα με τα οποία:
  - Ορίζουμε τα όσα αντιλαμβανόμαστε με το νου.
  - Σταθμίζουμε τις εναλλακτικές αποκρίσεις.
  - Φανταζόμαστε τις συνέπειες των εναλλακτικών ενεργειών.
  - Απορρίπτουμε τις πιο απίθανες.
  - Επιλέγουμε την καλύτερη από αυτές.
  - Προτού αναλάβουμε δράση, «προβάρουμε» νοητικά τις ενέργειές μας, και την ώρα που ενεργούμε γινόμαστε θεατές των πράξεών μας.

Διαμόρφωση της συμπεριφοράς 2/4

- Κατά συνέπεια, η συμπεριφορά μας είναι αυτοσχέδια και απρόβλεπτη.
- Πρέπει διαρκώς να δημιουργούμε νοήματα και να ανακαλύπτουμε τρόπους που να διέπουν τις ενέργειές μας.

Διαμόρφωση της συμπεριφοράς 3/4

- Έχουμε τουλάχιστον ίσες πιθανότητες να διαμορφώσουμε εμείς την «κοινωνική δομή» με όσες έχει εκείνη να διαμορφώσει εμάς.
  - Π.χ. Αναλογιστείτε την κοινωνική δομή που συνιστά η σχέση σας με τον συγγάτοικο.
  - Μάλλον αποκλείεται να σας έδωσαν κάποια λίστα με κανόνες συγκατοίκησης.
  - Το πιθανότερο είναι ότι διαπραγματευτήκατε τους ρητούς και άρρητους κανόνες της συμβίωσής σας.
  - Η σχέση αλλάζει καθώς ανακύπτουν προβλήματα τα οποία καλείστε να επιλύσετε.

Διαμόρφωση της συμπεριφοράς 4/4

- Επομένως, πρόκειται για μια κυκλική διαδικασία, κατά την οποία η κοινωνική δομή επηρεάζει τα άτομα και τα άτομα επηρεάζουν την κοινωνική δομή.

Αξιολόγηση της προσέγγισης της διαντίδρασης 1/5

- Περιγράφει τους ανθρώπους ως ενεργούς δρώντες που διαμορφώνουν οι ίδιοι τη συμπεριφορά τους.
- Στρέφει την προσοχή μας στην καθημερινότητα των ανθρώπων.

Αξιολόγηση της προσέγγισης της διαντίδρασης 2/5

- Μέσω της διαντίδρασης, οι άνθρωποι υιοθετούν σύμβολα και νοήματα ώστε:
  - Να ερμηνεύουν καταστάσεις.
  - Να αξιολογούν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα κάθε εναλλακτικής κατάστασης.
  - Να επιλέγουν αυτή που θεωρούν καλύτερη.

Αξιολόγηση της προσέγγισης της διαντίδρασης 3/5

- Περιορισμοί της προσέγγισης:
  - 1. Επειδή η κοινωνική πραγματικότητα είναι ανθρώπινη κατασκευή, δεν υπάρχει καμία πραγματικότητα ανεξάρτητη από τις κοινωνικές κατασκευές.
- Π.χ. Επειδή η έννοια της ψυχικής ασθένειας είναι μια κατασκευή, δεν είναι «πραγματική».
- Ωστόσο, μπορούμε να θεωρήσουμε την κοινωνική πραγματικότητα ως κατασκευή χωρίς να απορρίψουμε την ιδέα ότι υπάρχει μια πραγματικότητα ανεξάρτητη από τις κοινωνικές κατασκευές μας.

Αξιολόγηση της προσέγγισης της διαντίδρασης 4/5

- 2. Στην καθημερινή τους ζωή οι άνθρωποι δεν έχουν την πολυτέλεια της απόλυτης ευελιξίας στον καθορισμό των πράξεών τους.
- 3. Οι έρευνες επικεντρώνονται σε περιορισμένες πτυχές της κοινωνικής ζωής (π.χ. οι παραλίες των γυμνιστών).

Αξιολόγηση της προσέγγισης της διαντίδρασης 5/5

- Προκειμένου να αντιμετωπιστεί το συγκεκριμένο πρόβλημα, πολλοί κοινωνιολόγοι:
  - Ενέταξαν δομικά στοιχεία και μακροσκοπικές δομές στην αλληλεπιδραστική σκέψη.
  - Συνέδεσαν την κοινωνική δομή με το άτομο.
  - Έδειξαν ότι τα περισσότερα πρότυπα της δράσης και της διαντίδρασης αποτελούν τα θεμέλια των ομάδων και των κοινωνιών.

Βιβλιογραφία

A. Giddens, A. (2000), *Κοινωνιολογία*, Αθήνα: Gutenberg.

Hughes, M, Kroehler, C.J. (2007), *Κοινωνιολογία. Οι βασικές έννοιες*, Αθήνα: Κριτική.

Σημείωμα Αναφοράς

Γκούβα, Μ. (2015). Κοινωνιολογία της Υγείας. ΤΕΙ Ηπείρου.

Διαθέσιμο από:

<http://eclass.teiep.gr/courses/NOSH104/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά Δημιουργού-Μη Εμπορική Χρήση-Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 Διεθνές [1] ή μεταγενέστερη. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, Διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.el>

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Ευαγγελία Ι. Κοσμά
Ιωάννινα, 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη Δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει) μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Τέλος Ενότητας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

